

**«ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ»**

**Матеріали
круглого столу**

27-29 вересня 2023 року

Редакційна колегія:

Варналій З.С., д.е.н., проф. (заг. ред.); Медведкова Н.С., к.е.н., доц. (відп. секр.); Баженова О.В., д.е.н., проф.; Чеберяко О.В., д.істор.н., к.е.н., проф.; Микитюк О.П., к.е.н., доц.; Пампуха І.В., к.т.н., доц.; Плешакова Н.А., к.е.н., доц.; Толок І.В., к.пед.н., доц.; Федченко О.П., к.військ.н., с.н.с.

Загрози соціальній безпеці людини в умовах війни: матеріали круглого столу 27-29 вересня 2023 року / За заг. ред. проф. З.С. Варналія. Київ-Чернівці: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2023. 113 с.

Збірник містить матеріали круглого столу, що проходив 27-29 вересня 2023 року в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, організаторами якого виступили кафедра фінансів економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка та кафедра економічної теорії, менеджменту та адміністрування Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Збірник охоплює наукові публікації за основними напрямками соціальної безпеки людини в умовах війни. Для науковців, викладачів, студентів, державних службовців, керівників суб'єктів господарювання, широкого кола читачів, які цікавляться актуальними проблемами соціальної безпеки людини.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, імен власних та інших відомостей.

Круглий стіл проводився в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» реєстраційний номер № 2021.01/0239.

Адреса редакційної колегії: 03022, м. Київ, вул. Васильківська, 90-а, кім. 410, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, економічний факультет, кафедра фінансів, тел. (044) 521-32-85, e-mail: kafedra_finance@ukr.net

ЗМІСТ

<i>Антохов Андрій Анатолійович, Клевчік Леонід Леонідович.</i> РІВЕНЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ РЕЙТИНГОВИХ ОЦІНКАХ.....	5
<i>Баженова Олена Володимирівна.</i> СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: ТЕНДЕНЦІЇ У СВІТІ.....	9
<i>Бакун Максим Андрійович, Кирчу Іван Петрович.</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	12
<i>Близнюк Вікторія Валеріївна, Яценко Любов Дмитрівна.</i> СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ В ТРУДОВІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	15
<i>Бойда Світлана Василівна.</i> ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ.....	19
<i>Варвус Андрій Ігорович.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	22
<i>Варналій Захарій Степанович.</i> ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЇХ ПРОТИДІЇ.....	25
<i>Галушка Зоя Іванівна.</i> СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ПРАЦІВНИКА У БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ VANI – СВІТУ.....	29
<i>Гурочкіна Вікторія Вікторівна.</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ.....	31
<i>Жовнір Світлана Михайлівна.</i> МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕКОВОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ І ДЕРЖАВИ.....	35
<i>Кириленко Володимир Іванович, Шевченко Микола Миколайович.</i> КРИЗОВЕ РЕАГУВАННЯ НА ЗАГРОЗИ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ.....	38
<i>Ковтун Ірина Броніславівна, Терещенко Тетяна Василівна.</i> ПРІОРИТЕТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	41
<i>Luste Olena.</i> INNOVATIVE APPROACHES TO THE SOCIAL SECURITY GUARANTEERING IN ORGANIZATIONS MANAGEMENT.....	46
<i>Макарова Олена Володимирівна.</i> БАГАТОСУБ'ЄКТНЕ УПРАВЛІННЯ У ПРОГРАМАХ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ.....	50
<i>Маслій Олександра Анатоліївна, Глушко Аліна Дмитрівна.</i> ІНДИКАТОРНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗАГРОЗ СОЦІАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ...	53
<i>Медведькова Наталія Сергіївна.</i> ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	55
<i>Микитюк Оксана Петрівна.</i> SWOT АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В БІЗНЕС СЕРЕДОВИЩІ.....	58

Нікитенко Дмитро Валерійович. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	62
Новікова Ольга Федорівна. ЗАГРОЗИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦІ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ.....	64
Пампуха Ігор Володимирович, Федченко Олексій Петрович, Толоч Вікторівич. РОЛЬ І МІСЦЕ ПАСПОРТІВ (СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ) У РОЗБУДОВІ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (ЛОКАЛЬНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ).....	67
Панченко Євген Григорович, Самойленко Алла Олександрівна. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ГАРАНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	71
Панькова Оксана Володимирівна, Сидорчук Орестілава Григоріївна, Касперович Олександр Юрійович. УКРАЇНСЬКИЙ ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ЧИННИК ПОСИЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ....	74
Перебудова Тетяна Вячеславівна. СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНОЇ ЯКОСТІ СУСПІЛЬСТВА: УКРАЇНА НА ФОНІ КРАЇН СВІТУ.....	76
Плешакова Наталія Анатоліївна, Плешакова Олена Анатоліївна. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	81
Поченчук Галина Михайлівна. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	83
Рингач Наталія Олександрівна. ВІЙНА І СПРИЧИНЕНІ НЕЮ ЗАГРОЗИ ДЕМОГРАФІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	88
Сергєєв Олександр Андрійович. ВПЛИВ ВІЙНИ НА УПРАВЛІННЯ ТА УТИЛІЗАЦІЮ ВІДХОДІВ.....	91
Синчак Віктор Петрович. ВПЛИВ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	93
Слатвінська Марина Олександрівна, Чудновець Світлана Олександрівна. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	96
Сторошук Богдан Дмитрович. ОСВІТА ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	99
Ткаченко Олена Вадимівна, Ткаченко Олександр Олександрович. СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	104
Чеберяко Оксана Вікторівна. ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА Україна.....	108

Пампуха Ігор Володимирович

*кандидат технічних наук, доцент,
начальник науково-дослідного центру,
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка;*

Федченко Олексій Петрович

*кандидат військових наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник науково-дослідного центру,
Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка;*

Толок Ігор Вікторович

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Командування Сухопутних військ*

РОЛЬ І МІСЦЕ ПАСПОРТІВ (СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ) У РОЗБУДОВІ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (ЛОКАЛЬНИХ І РЕГІОНАЛЬНИХ)⁸

Питання вимірювання соціально-економічного розвитку є важливим та актуальним, враховуючи наявну повномасштабну військову кризу в Україні. Систематичний моніторинг змін у сфері соціально-економічного життя тимчасово окупованих територій, є одним з найважливіших завдань сьогодення. Разом з тим, це зауваження стосується деокупованих адміністративних одиниць, на котрі чекають низка трансформаційних, інтеграційних та глобалізаційних змін. Існує гіпотеза, котру варто перевірити, що моніторинг змін, які вписуються в широко зрозумілий соціально-економічний розвиток, використовується для перевірки основних цілей таких змін, пов'язаних з підвищенням рівня життя людей, а також є важливою передумовою для проведення соціально-економічної політики.

Оскільки Україною обраний шлях до європейської інтеграції, то він повинен збігатися з іншими учасниками, в тому числі з країнами-засновницями. Для того, щоб досягти цього, нам потрібно навести лад у власному домі, як в економічному, так і в політичному плані. Розробка соціально-економічних паспортів (профілів) окупованих територій, неможлива без їхньої фактичної деокупації. Разом з тим, проблемним питанням лишається наповнення даних паспортів відповідними соціально-економічними показниками, котрі є відображенням статистичних даних, зібраних за тривалий проміжок часу. Це, у свою чергу, дасть можливість суттєво підвищити рівень обізнаності демографічною, соціальною, економічною, екологічною та іншими ситуаціями.

⁸ Тези підготовлено в межах виконання проєкту НФД України «Нові геостратегічні загрози соціальній безпеці людини в умовах гібридної війни та шляхи їх запобігання» № 2021.01/0239

За обізнаністю можливий процес ідентифікації проблемних питань, котрі у той чи інший спосіб призводять до систематичного занепаду загального рівня соціально-економічного побуту. У пошуках відповіді, як здійснити успішну трансформацію, зокрема деокупованих територій, необхідно використати набір різноманітних економічних і соціальних показників, які вкажуть та дозволять простежити шлях трансформації країни з 1991 року по сьогодні, а також вдатися до прогнозування.

Вимірювання соціально-економічного розвитку не належить до простих завдань, оскільки дослідженню підлягає багато різних сфер, подій, об'єктів та явищ. За своєю природою деякі з них мають аспекти, які важко виміряти або взагалі не піддаються вимірюванню, а вивчення взаємозв'язків між ними часто має опосередкований або відкладений характер. Труднощі у вимірюванні пов'язані як з обмеженістю статистичної інформації, тобто доступності джерел інформації, так і з довільними рішеннями дослідника, пов'язаними з включенням до дослідження тих чи інших питань або їх пропуском [1, 2].

У результаті вимірювання отримують конкретні числа, які набувають форми показників або індикаторів. Деякі дослідники використовують ці терміни як взаємозамінні. Однак варто зазначити, що міра виконує пряму інформативну функцію, оскільки чітко інформує про те, до чого вона відноситься. Тоді як індикатор виконує опосередковану функцію і створює зв'язок між досліджуваним питанням і загальним фоном. Обидва вони виражають зміни в різних сферах функціонування економіки в часовому та просторовому розрізах. Вони дають змогу оцінити, серед іншого, ефективність проведеної соціально-економічної політики країни та здатність суб'єктів господарювання пристосовуватися до нових умов на ринку.

Серед науковців та дослідників існує спільна думка, що методичні та теоретичні підходи до дослідження соціально-економічного розвитку можна аналізувати з трьох різних точок зору: економічної, соціальної та суб'єктивної [3].

У рамках суб'єктивного підходу дослідження соціально-економічного розвитку пов'язане з використанням суб'єктивних індикаторів, відображених у формі суб'єктивних думок респондентів (наприклад, поточний індикатор споживчої довіри). Вони надають детальну та достовірну інформацію про ті аспекти життя, які неможливо дослідити за допомогою раніше згаданих показників [4]. Показники соціально-економічного розвитку можна класифікувати за різними критеріями. Беручи до уваги традицію використання (час і поширеність використання) даного показника, можна виділити традиційні та "альтернативні" показники. Традиційні заходи використовуються роками і сприймаються дослідниками як класичні, конвенційні, стандартні або, іншими словами, звичні заходи об'єктивного чи суб'єктивного характеру. Тоді як "альтернативні" заходи розглядаються як додаткові (іноді протилежні) по відношенню до традиційних та офіційно прийнятих заходів. Здебільшого вони ґрунтуються на категоріях, не пов'язаних з цінністю (наприклад, показники

зросту і маси тіла, показники захворюваності на окремі хвороби, показники використання енергії) [5].

Важливим кроком у розбудові деокупованих територій є створення соціально-економічного паспорту деокупованих територій. Соціально-економічний паспорт – це характеристики, умови та показники, які визначають соціальний та економічний ландшафт окремої місцевості. Він надає огляд демографічного складу, економічної діяльності, інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших важливих аспектів, які формують громаду. Ось деякі ключові компоненти соціально-економічного паспорту деокупованих територій, які, на нашу думку, мають так чи інакше бути включеними до загальної статистики:

1. Демографічна ситуація: проаналізувати чисельність населення, темпи зростання, віковий розподіл, гендерний склад та етнічне розмаїття місцевості; зрозуміти моделі міграції між селом і містом та динаміку населення, щоб дослідити мінливі демографічні тенденції;

2. Економічна діяльність: дослідити домінуючі економічні сектори та види діяльності на сільській території, а саме: сільське господарство, тваринництво, рибальство, лісове господарство, гірничодобувна промисловість, переробна промисловість, сфера послуг або туризм: оцінити внесок кожного сектору в місцеву економіку та визначити існуючі можливості та виклики;

3. Доходи та зайнятість: вивчити рівень доходів, структуру зайнятості та джерела засобів до існування в сільській громаді; проаналізувати розподіл доходів, включаючи такі показники, як рівень бідності та нерівність у доходах; визначити сектори та професії, які сприяють місцевій зайнятості;

4. Інфраструктура: оцінити стан інфраструктури на деокупованих територіях, включаючи дорожні мережі, транспортні системи, доступ до електроенергії та чистої води, телекомунікації та підключення до Інтернету; оцінити адекватність інфраструктури у підтримці економічної діяльності та покращенні якості життя;

5. Освіта та грамотність: оцінити доступність та якість освітніх закладів і програм місцевості; проаналізувати рівень грамотності, рівень охоплення навчанням, рівень освіти та наявність можливостей для професійного навчання або підвищення кваліфікації;

6. Охорона здоров'я та індикатори здоров'я: вивчити наявність та доступність закладів охорони здоров'я, медичних працівників та медичних послуг; проаналізувати показники здоров'я, такі як рівень дитячої смертності, очікувана тривалість життя, поширеність захворювань, охоплення вакцинацією та доступ до медичного страхування;

7. Соціальні послуги: оцінити надання соціальних послуг на деокупованій території, включаючи програми соціального забезпечення, житлові умови, громадські центри та культурні об'єкти; оцінити наявність та ефективність програм, спрямованих на вразливі групи населення, такі як діти, люди похилого віку та особи з інвалідністю;

8. Землекористування та природні ресурси: зрозуміти структуру землекористування та використання природних ресурсів у сільській місцевості;

проаналізувати розподіл сільськогосподарських земель, лісів, водних ресурсів та потенціал для сталого управління ресурсами;

9. Зв'язок та доступ: оцінити доступність деокупованих територій до ринків, соціальних послуг та економічних можливостей; проаналізувати транспортні мережі, зв'язок з іншими територіями та зв'язок із сусідніми регіонами;

10. Екологічна стійкість: оцінити стан довкілля та практики сталого розвитку місцевості. Це включає моніторинг екологічних показників, оцінку впливу економічної діяльності на навколишнє середовище та визначення ініціатив щодо збереження довкілля;

11. Управління та місцеві інституції: розуміння структур управління, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, які відіграють роль у соціально-економічному розвитку деокупованих територій; оцінити ефективність механізмів управління у задоволенні потреб та інтересів населення.

Аналізуючи ці ключові компоненти, соціально-економічний паспорт деокупованих територій дає комплексне розуміння сильних і слабких сторін, можливостей та викликів, що існують у громаді. Він слугує основою для формування політики, що ґрунтується на фактах, та розробки цільових заходів для підтримки сталого та інклюзивного розвитку.

Список використаних джерел

1. UNDP Annual Report 2012 | United Nations Development Programme. (б. д.). UNDP. Вилучено 09, Серпень 2023, із <https://www.undp.org/publications/undp-annual-report-2012>

2. SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN COMPARISON TO EUROPEAN UNION MEMBER STATES: STATISTICAL EVALUATION. (2014). Економічний Часопис - XXI, 05–06, 17–21.

3. Sirgy, M. J., Michalos, A. C., Ferriss, A. L., Easterlin, R. A., Patrick, D., & Pavot, W. (2006). The Quality-of-Life (QOL) Research Movement: Past, Present, and Future. *Social Indicators Research*, 76(3), 343–466. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-2877-8>.

4. Grzega, U. (2014). Modernising Consumption in Poland in the EU Background in 2004-2012. *Economics & Sociology*, 7, 20–33. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2014/7-2/>

5. Poland: Change in the final consumption expenditure 2022 | Statista. (б. д.). Вилучено 09, Серпень 2023, із <https://www.statista.com/statistics/1287460/poland-change-in-the-final-consumption-expenditure/>